مقایسه بین رویکردهای رفتارگرائی، سازنده گرائی و ارتباط گرائی

مقایسه بین رویکردهای **رفتارگرایی** (Behaviorism)، **سازنده‌گرایی** (Constructivism)و **ارتباط‌گرایی** (Connectivism) به درک تفاوت‌ها و شباهت‌های این سه دیدگاه آموزشی کمک می‌کند. هر یک از این رویکردها بر اساس اصول خاصی شکل گرفته‌اند و روش‌های متفاوتی برای یادگیری و آموزش ارائه می‌دهند.

مقایسه این سه رویکرد:

۱ .رفتارگرایی(Behaviorism)

مبانی نظری:

- یادگیری به عنوان **تغییر در رفتارِ قابل مشاهده** تعریف می‌شود.
- تمرکز بر **محرک‌های بیرونی** و پاسخ‌های رفتاری.
- یادگیری از طریق شرطی‌سازی کلاسیک (پاولوف) و شرطی‌سازی عامل (اسکینر) اتفاق می‌افتد.

ویژگی‌های کلیدی:

- **تمرکز بر محیط: عوامل بیرونی** مانند پاداش و تنبیه بر رفتار تأثیر می‌گذارند.
- **یادگیری خطی: یادگیری** به صورت گام به گام و از طریق **تکرار و تقویت** اتفاق میافتد.
- **معلم محور:** معلم نقش اصلی را در **انتقال دانش** دارد و یادگیرنده **منفعل** است.

روش‌های آموزشی:

- استفاده از **پاداش و تنبیه** برای شکل‌دهی رفتار.
- **تمرین و تکرار** برای تثبیت یادگیری.
- **آزمون‌های عینی** برای سنجش رفتارهای قابل مشاهده.

محدودیت‌ها:

- **به عوامل درونی مانند تفکر، احساسات و انگیزه‌های فرد توجه نمی‌کند.**
- **برای یادگیری‌های پیچیده و خلاقانه مناسب نیست.**

۲ .سازنده‌گرایی(Constructivism)

مبانی نظری:

- یادگیری به عنوان فرایند فعالِ **ساخت دانش** توسط یادگیرنده تعریف می‌شود.
- یادگیرنده دانش را بر اساس تجربیات و تعاملات خود با جهان می‌سازد.
- نظریه‌پردازان کلیدی: ژان پیاژه (شناختی) و ویگوتسکی (اجتماعی).

ویژگی‌های کلیدی:

- **تمرکز بر یادگیرنده:** یادگیرنده فعالانه در فرایند یادگیری مشارکت دارد.
- **یادگیری تعاملی:** یادگیری از طریق تعامل با محیط، دیگران و تجربیات شخصی اتفاق میافتد.
- **معلم به عنوان راهنما:** معلم نقش **تسهیلگر** دارد و به یادگیرنده کمک می‌کند تا دانش خود را بسازد.

روش‌های آموزشی:

- استفاده از پروژه‌ها، فعالیت‌های گروهی و حل مسئله.
- تشویق به تفکر انتقادی و خودارزیابی.
- ایجاد محیط‌های یادگیری غنی و تعاملی.

محدودیت‌ها:

- ممکن است برای یادگیرندگانی که به ساختار بیشتر نیاز دارند، چالش‌برانگیز باشد.
- نیاز به زمان و منابع بیشتری دارد.

۳ .ارتباط‌گرایی(Connectivism)

مبانی نظری:

- **یادگیری** به عنوان فرایند ایجاد **شبکه‌های دانش** و **ارتباط بین اطلاعات** تعریف می‌شود.
- یادگیری در عصر دیجیتال از طریق شبکه‌ها و ارتباطات اتفاق می‌افتد.
- نظریه‌پرداز کلیدی: جورج زیمنس.

ویژگی‌های کلیدی:

- **تمرکز بر شبکه‌ها:** یادگیری از طریق ارتباط با افراد، منابع و فناوری‌ها اتفاق می‌افتد.
- **یادگیری توزیع‌شده:** دانش در شبکه‌ها توزیع شده است و یادگیرنده می‌تواند از منابع مختلف استفاده کند.
- **یادگیری مادام‌العمر:** یادگیری به عنوان یک فرایند مستمر و پویا در نظر گرفته می‌شود.

روش‌های آموزشی:

- استفاده از فناوری‌های دیجیتال مانند سکو/پلتفرم‌های یادگیری آنلاین/برخط، شبکه‌های اجتماعی و وبلاگ‌ها.
- تشویق به مشارکت در جوامع یادگیری و شبکه‌های حرفه‌ای.
- تأکید بر مهارت‌های جست‌وجو، ارزیابی و ترکیب اطلاعات.

محدودیت‌ها:

- نیاز به دسترسی به فناوری و مهارت‌های دیجیتال.
- ممکن است برای یادگیرندگانی که به ساختار و راهنمایی بیشتر نیاز دارند، چالش‌برانگیز باشد.

مقایسه کلی

ویژگی	رفتارگرایی	سازنده‌گرایی	ارتباط‌گرایی
تمرکز	رفتار قابل مشاهده	ساخت دانش توسط یادگیرنده	ایجاد شبکه‌های دانش
نقش معلم	**انتقال‌دهندهٔ دانش**	**تسهیلگر**	**راهنما و همکار**
نقش یادگیرنده	منفعل	فعال	همکار مشارکت‌کننده در شبکه‌ها
یادگیری	**خطی و گام‌به‌گام**	**تعاملی و مبتنی بر تجربه**	**توزیع‌شده و مبتنی بر شبکه‌ها**
ابزارها	پاداش، تنبیه، تکرار	پروژه‌ها، حل مسئله	فناوری‌های دیجیتال
زمینهٔ مناسب	**یادگیری‌های ساده و مهارتی**	**یادگیری‌های پیچیده و خلاقانه**	**یادگیری در عصر دیجیتال**

جمع‌بندی

- **رفتارگرایی** برای **یادگیری‌های ساده و مهارتی** مناسب است، اما به عوامل درونی و خلاقیت توجه نمی‌کند.
- **سازنده‌گرایی** برفعال بودن یادگیرنده و **ساخت دانش** تأکید دارد وبرای **یادگیری‌های پیچیده وخلاقانه** مناسب است.
- **ارتباط‌گرایی** یادگیری را به‌عنوان فرایندی شبکه‌محور وتوزیع‌شده درنظرمی‌گیرد ومناسبِ **یادگیری در عصردیجیتال**.

@@@

ایجاد شبکه های دانش در ارتباط گرائی؟

ایجادشبکه‌های‌دانش(Knowledge Networks) در **ارتباط‌گرایی** (Connectivism) به این معناست که یادگیری از طریق **ارتباط** بین افراد، منابع اطلاعاتی، فناوری‌ها و جوامع مختلف اتفاق می‌افتد. در این رویکرد، دانش به‌عنوان یک پدیدهٔ توزیع‌شده و پویا در نظر گرفته می‌شود که در شبکه‌های مختلف جریان دارد. **توضیح این مفهوم:**

۱ .دانش به عنوان یک شبکه

در **ارتباط‌گرایی**، دانش به جای این‌که در ذهن یک فرد یا یک منبع خاص متمرکز باشد، در سراسر یک **شبکه** توزیع شده است. این **شبکه** شامل:

- **افراد:** همکاران، متخصصان، مربیان و دیگر یادگیرندگان.

- **منابع اطلاعاتی**: کتاب‌ها، مقالات، ویدیوها، پایگاه‌های داده و وبسایت‌ها.
- **فناوری‌ها**: سکو/پلتفرم‌های یادگیری آنلاین/برخط، شبکه‌های اجتماعی، ابزارهای دیجیتال و نرم‌افزارها.
- **جوامع**: گروه‌های تخصصی، فروم‌ها، انجمن‌ها و سازمان‌ها.

۲ .یادگیری از طریق ارتباط

در این رویکرد، یادگیری زمانی اتفاق می‌افتد که فرد بتواند به این شبکه‌ها متصل شود و از آن‌ها برای دسترسی به دانش استفاده کند. این ارتباطات به چند شکل انجام می‌شود:

- **ارتباط با افراد**: تعامل با دیگران برای تبادل دانش و تجربیات.
- **ارتباط با منابع**: استفاده از منابع اطلاعاتی برای یادگیری.
- **ارتباط با فناوری‌ها**: استفاده از ابزارهای دیجیتال برای دسترسی به اطلاعات و مشارکت در شبکه‌ها.
- **ارتباط با جوامع**: مشارکت در جوامع یادگیری برای به اشتراک گذاشتن دانش و یادگیری از دیگران.

۳ .ویژگی‌های شبکه‌های دانش

- **توزیع‌شده**: دانش در **سراسر شبکه** پخش شده است و **هیچ منبع واحدی** وجود ندارد که **شامل تمام دانش** باشد.
- **پویا**: دانش **به طور مداوم در حال تغییر و به‌روزرسانی** است.
- **ارتباطی**: یادگیری از طریق ایجاد و تقویت **ارتباطات بین اجزای شبکه** اتفاق می‌افتد.
- **انعطاف‌پذیر**: شبکه‌ها می‌توانند بر اساس نیازهای یادگیرنده تغییر کنند و گسترش یابند.

۴ .مثال عملی از ایجاد شبکه‌های دانش

فرض کنید یک **یادگیرنده!** می‌خواهد دربارهٔ **هوش مصنوعی** یاد بگیرد:

۱ .**ارتباط با افراد**: با اساتید، همکلاسی‌ها و متخصصان هوش مصنوعی در شبکه‌های اجتماعی مانند LinkedIn تعامل می‌کند.

۲ .**ارتباط با منابع**: از کتاب‌ها، مقالات علمی، ویدیوهای آموزشی و وبسایت‌های تخصصی استفاده می‌کند.

۳ .**ارتباط‌بافناوری‌ها**: ازسکو/پلتفرم‌هایادگیری‌آنلاین/برخط مانندCourseraیاedX برای شرکت دردوره‌هایآموزشی‌استفاده می‌کند.

۴ .**ارتباط‌باجوامع**: به‌گروه‌های تخصصی هوش مصنوعی در Reddit یافروم‌های آنلاین/برخط می‌پیوندد و در بحث‌ها مشارکت می‌کند.

از طریق این ارتباطات، یادگیرنده با ایجاد و کمکِ یک شبکه دانش شخصی به طور مستمر یاد می‌گیرد و دانش خود را به روز می‌کند.

۵ .نقش یادگیرنده در ایجاد شبکه‌های دانش

یادگیرنده در **ارتباط‌گرایی** نقش **فعالی** دارد و

- **ارتباطات جدید ایجاد می‌کند**: با افراد، منابع و جوامع جدید.
- **ارتباطات موجود را تقویت می‌کند**: از طریق تعامل مداوم و به اشتراک گذاشتن دانش.
- **ارتباطات غیرمفید را حذف می‌کند**: اگر برخی ارتباطات، دیگر مفید نباشد، آن‌ها را قطع می‌کند.
- **ارتباطات را سازماندهی می‌کند**: با استفاده از ابزارهایی مانند نرم‌افزارهای مدیریت دانش برای سازماندهی اطلاعات.

۶ .مزایای ایجاد شبکه‌های دانش

- **یادگیری مادام‌العمر**: یادگیرنده می‌تواند به طور مستمر دانش خود را به‌روز کند.
- **دسترسی به اطلاعات به روز**: از طریق ارتباط با شبکه‌ها، یادگیرنده به جدیدترین اطلاعات دسترسی دارد.
- **یادگیری مشارکتی**: یادگیری از طریق تعامل با دیگران و به اشتراک گذاشتن دانش اتفاق می‌افتد.
- **انعطاف‌پذیری**: یادگیرنده می‌تواند شبکه‌های خود را بر اساس نیازهایش تغییر دهد.

جمع‌بندی

ایجاد **شبکه‌های دانش** در **ارتباط‌گرایی** به معنای تشکیل یک سیستم **پویا** و **توزیع‌شده** از **ارتباطات** بین **افراد**، **منابع**، **فناوری**‌ها و **جوامع** است. این شبکه‌ها به یادگیرنده کمک می‌کنند تا به طور مستمر یاد بگیرد، دانش خود را به‌روز کند و در دنیای پیچیده و پر از اطلاعات امروزی موفق باشد.

ویژگی‌ها	رفتارگرایی (Behaviorism)	سازنده‌گرایی (Constructivism)	ارتباط‌گرایی (Connectivism)
مبانی نظری	یادگیری به‌عنوان تغییر در رفتار قابل مشاهده	یادگیری به‌عنوان فرایند فعال ساخت دانش توسط یادگیرنده	یادگیری به‌عنوان ایجاد **شبکه**های دانش و ارتباط بین اطلاعات
نظریه‌پردازان کلیدی	پاولوف، اسکینر	پیاژه، ویگوتسکی	جورج سیمنز
تمرکز اصلی	محرک‌های بیرونی و پاسخ‌های رفتاری	تعامل و تجربه شخصی در ساخت دانش	ارتباط بین افراد، منابع و **فناوری‌ها**
نقش معلم	انتقال‌دهنده دانش (معلم‌محور)	تسهیلگر یادگیری	**راهنما** و **همکار** در **شبکه**های دانش
نقش یادگیرنده	**منفعل**، دریافت‌کننده دانش	**فعال**، مشارکت‌کننده در ساخت دانش	**همکار**، مشارکت‌کننده در **شبکه**ها
روش‌های آموزشی	پاداش و تنبیه، تکرار، آزمون‌های عینی	پروژه‌ها، حل مسئله، تعامل اجتماعی	استفاده از فناوری‌های **دیجیتال**، شبکه‌های **اجتماعی**، یادگیری **آنلاین**
ساختار یادگیری	خطی و گام‌به‌گام	تعاملی و مبتنی بر تجربه	توزیع‌شده و مبتنی بر **شبکه**ها
ابزارهای یادگیری	آزمون‌های استاندارد، تمرین‌های تکراری	فعالیت‌های گروهی، پروژه‌ها، حل مسئله	پلتفرم‌های یادگیری آنلاین، شبکه‌های اجتماعی، ابزارهای دیجیتال
مناسب برای	یادگیری‌های **ساده** و **مهارتی**	یادگیری‌های **پیچیده** و **خلاقانه**	یادگیری در عصر **دیجیتال**
محدودیت‌ها	عدم توجه به عوامل درونی مانند تفکر و انگیزه	**نیاز** به زمان و **منابع** بیشتر، **چالش**برانگیز برای برخی یادگیرندگان	**نیاز** به دسترسی به فناوری، **چالش** برای یادگیرندگان نیازمند راهنمایی بیشتر

	رفتارگرایی (Behaviorism)	سازنده‌گرایی (Constructivism)	ارتباط‌گرایی (Connectivism)
مبانی نظری:	-یادگیری به عنوان **تغییر در رفتارِ قابل مشاهده** تعریف می‌شود. -تمرکز بر **محرک‌های بیرونی** و پاسخ‌های رفتاری. -یادگیری از طریق شرطی‌سازی کلاسیک (پاولوف) و شرطی‌سازی عامل (اسکینر) اتفاق می‌افتد.	-یادگیری به عنوان فرایند فعالِ **ساخت دانش** توسط یادگیرنده تعریف می‌شود. -یادگیرنده دانش را بر اساس تجربیات و تعاملات خود با جهان می‌سازد. - نظریه‌پردازان کلیدی: ژان پیاژه (شناختی) و ویگوتسکی (اجتماعی).	-**یادگیری** به عنوان فرایند ایجاد **شبکه‌های دانش** و **ارتباط بین اطلاعات** تعریف می‌شود. -یادگیری در عصر دیجیتال از طریق شبکه‌ها و ارتباطات اتفاق می‌افتد. -نظریه‌پرداز کلیدی: جورج سیمنز.
ویژگی‌های کلیدی:	**تمرکز بر محیط:** - **عوامل بیرونی** مانند پاداش و تنبیه بر رفتار تأثیر می‌گذارند. **یادگیری خطی:** - یادگیری به صورت گام به گام و از طریق **تکرار و تقویت** اتفاق می‌افتد. **معلم محور:**	**تمرکزبریادگیرنده:** - یادگیرنده فعالانه در فرایند یادگیری مشارکت دارد. **یادگیری تعاملی:** - یادگیری از طریق تعامل با محیط، دیگران و تجربیات شخصی اتفاق می‌افتد. **معلم به عنوان راهنما:**	**تمرکز بر شبکه‌ها:** - یادگیری از طریق ارتباط با افراد، منابع و فناوری‌ها اتفاق می‌افتد. **یادگیری توزیع‌شده:** - دانش درشبکه‌ها توزیع شده‌است و یاد گیرنده می‌تواند ازمنابع مختلف‌استفاده کند. **یادگیری مادام‌العمر:**

	- معلم نقش اصلی را در **انتقال دانش** دارد و یادگیرنده **منفعل** است.	- معلم نقش **تسهیلگر** دارد و به یادگیرنده کمک می‌کند تا دانش خود را بسازد.	- یادگیری به عنوان یک فرایند مستمر و پویا در نظر گرفته می‌شود.
روش‌های آموزشی:	- استفاده از **پاداش و تنبیه** برای شکل‌دهی رفتار. - **تمرین و تکرار** برای تثبیت یادگیری - **آزمون‌های عینی** برای سنجش رفتارهای قابل مشاهده.	- استفاده از پروژه‌ها، فعالیت‌های گروهی و حل مسئله. - تشویق به تفکر انتقادی و خودارزیابی. - ایجاد محیط‌های یادگیری غنی و تعاملی.	- استفاده از فناوری‌های دیجیتال مانند سکو/پلتفرم‌های یادگیری آنلاین/برخط، شبکه‌های اجتماعی و وبلاگ‌ها. - تشویق به مشارکت در جوامع یادگیری و شبکه‌های حرفه‌ای. - تأکید بر مهارت‌های جست‌وجو، ارزیابی و ترکیب اطلاعات.
محدودیت‌ها:	- به‌عوامل درونی مانند تفکر، احساسات وانگیزه‌های فردتوجه نمی‌کند. - برای یادگیری‌های پیچیده و خلاقانه مناسب نیست.	- ممکن است برای‌یادگیرندگانی که به ساختار بیشتر نیاز دارند، چالش‌برانگیز باشد. - نیاز به زمان و منابع بیشتری دارد.	- نیاز به فناوری و مهارت‌های دیجیتال. - ممکن است برای یادگیرندگانی که به ساختار و راهنمایی بیشتر نیاز دارند، چالش‌برانگیز باشد.
جمع‌بندی	- **رفتارگرایی** برای **یادگیری‌های ساده و مهارتی** مناسب است، اما به عوامل درونی و خلاقیت توجه نمی‌کند.	- **سازنده‌گرایی** برفعال بودن یادگیرنده و**ساخت دانش** تأکید دارد وبرای **یادگیری های پیچیده وخلاقانه** مناسب است.	- **ارتباط‌گرایی** یادگیری را به‌عنوان فرایندی شبکه‌محور وتوزیع‌شده درنظرمی‌گیرد ومناسبِ **یادگیری در عصر دیجیتال**.

ویژگی	**رفتارگرایی**	**سازنده‌گرایی**	**ارتباط‌گرایی**
تمرکز	رفتار قابل مشاهده	ساخت دانش توسط یادگیرنده	ایجاد شبکه‌های دانش
نقش معلم	**انتقال‌دهندهٔ دانش**	**تسهیلگر**	**راهنما و همکار**
نقش یادگیرنده	منفعل	فعال	همکار مشارکت‌کننده در شبکه‌ها
یادگیری	**خطی و گام‌به‌گام**	**تعاملی و مبتنی بر تجربه**	**توزیع‌شده و مبتنی بر شبکه‌ها**
ابزارها	پاداش، تنبیه، تکرار	پروژه‌ها، حل مسئله	فناوری‌های دیجیتال
زمینهٔ مناسب	**یادگیری‌های ساده و مهارتی**	**یادگیری‌های پیچیده و خلاقانه**	**یادگیری در عصر دیجیتال**

ایجاد شبکه های دانش در ارتباط گرائی؟	ایجادشبکه‌های‌دانش(KnowledgeNetworks) در **ارتباط‌گرایی** (Connectivism) به این معنا است که یادگیری ازطریق **ارتباط** بین افراد، منابع اطلاعاتی، فناوری‌ها و جوامع مختلف اتفاق می‌افتد. در این رویکرد، دانش به‌عنوان یک پدیدهٔ توزیع‌شده و پویا در نظر گرفته می‌شود که در شبکه‌های مختلف جریان دارد. **توضیح این مفهوم:**
۱ .دانش به عنوان یک شبکه	در **ارتباط‌گرایی**، دانش به جای این‌که در ذهن یک فرد یا یک منبع خاص متمرکز باشد، در سراسر یک **شبکه** توزیع شده است. این **شبکه** شامل: **افراد:** همکاران، متخصصان، مربیان و دیگر یادگیرندگان. **منابع اطلاعاتی:** کتاب‌ها، مقالات، ویدیوها، پایگاه‌های داده و وبسایت‌ها. **فناوری‌ها:** سکو/پلتفرم‌های یادگیری آنلاین/برخط، شبکه‌های اجتماعی، ابزارهای دیجیتال و نرم‌افزارها. **جوامع:** گروه‌های تخصصی، فروم‌ها، انجمن‌ها و سازمان‌ها.
۲ .یادگیری از طریق ارتباط	در این رویکرد، یادگیری زمانی اتفاق می‌افتد که فرد بتواند به این شبکه‌ها متصل شود و از آن‌ها برای دسترسی به دانش استفاده کند. این ارتباطات به چند شکل انجام می‌شود: **ارتباط با افراد:** تعامل با دیگران برای تبادل دانش و تجربیات. **ارتباط با منابع:** استفاده از منابع اطلاعاتی برای یادگیری. **ارتباط با فناوری‌ها:** استفاده از ابزارهای دیجیتال برای دسترسی به اطلاعات و مشارکت در شبکه‌ها. **ارتباط با جوامع:** مشارکت در جوامع یادگیری برای به اشتراک گذاشتن دانش و یادگیری از دیگران.

۳ .ویژگی‌های شبکه‌های دانش	**توزیع‌شده:** دانش در**سراسر شبکه** پخش شده استو **هیچ منبع واحدی** وجود ندارد که **شامل تمام دانش** باشد. **پویا:** دانش **به طور مداوم در حال تغییر و به‌روزرسانی** است. **ارتباطی:** یادگیری از طریق ایجاد و تقویت **ارتباطات بین اجزای شبکه** اتفاق می‌افتد. **انعطاف‌پذیر:** شبکه‌ها می‌توانند بر اساس نیازهای یادگیرنده تغییر کنند و گسترش یابند.
۴ .مثال عملی از ایجاد شبکه های دانش	فرض کنید یک **یادگیرنده!** می‌خواهد دربارهٔ **هوش مصنوعی** یاد بگیرد: **ارتباط با افراد:**با اساتید،همکلاسی‌هاومتخصصان‌هوش‌مصنوعی درشبکه‌های اجتماعی‌مانندLinkedIn تعامل‌می‌کند. **ارتباط با منابع:** از کتاب‌ها، مقالات علمی، ویدیوهای آموزشی و وبسایت‌های تخصصی استفاده می‌کند. **ارتباط‌بافناوری‌ها:** ازپلتفرم‌های‌یادگیری‌آنلاین‌مانندCourseraیاedX برای‌شرکت‌دردوره‌های‌آموزشی‌استفاده می‌کند. **ارتباط‌باجوامع:** به‌گروه‌های‌تخصصی‌هوش‌مصنوعی‌دRedditیافروم‌های‌آنلاین‌می‌پیوندودربحث‌هامشارکت‌می‌کند. ازطریق این‌ارتباطات،یادگیرنده با ایجادیک شبکهٔ دانش شخصی به‌طورمستمریادمی‌گیرد ودانش‌خود را به روز می‌کند.
۵ .نقش یادگیرنده در ایجاد شبکه‌های دانش	**یادگیرنده** در **ارتباط‌گرایی** نقش **فعالی** دارد و **ارتباطات جدید ایجاد می‌کند:** با افراد، منابع و جوامع جدید. **ارتباطات موجود را تقویت می‌کند:** از طریق تعامل مداوم و به اشتراک گذاشتن دانش. **ارتباطات غیرمفید را حذف می‌کند:** اگر برخی ارتباطات، دیگر مفید نباشد، آن‌ها را قطع می‌کند. **ارتباطات را سازماندهی می‌کند:** بااستفاده از ابزارهایی مانند نرم‌افزارهای مدیریت دانش برای سازماندهی اطلاعات.
۶ .مزایای ایجاد شبکه‌های دانش	**یادگیری مادام‌العمر:** یادگیرنده می‌تواند به طور مستمر دانش خود را به‌روز کند. **دسترسی به اطلاعات به روز:** از طریق ارتباط با شبکه‌ها، یادگیرنده به جدیدترین اطلاعات دسترسی دارد. **یادگیری مشارکتی:** یادگیری از طریق تعامل با دیگران و به اشتراک گذاشتن دانش اتفاق می‌افتد. **انعطاف‌پذیری:** یادگیرنده می‌تواند شبکه‌های خود را بر اساس نیازهایش تغییر دهد.
جمع‌بندی	ایجاد **شبکه‌های دانش** در **ارتباط‌گرایی** به معنای تشکیل یک سیستم **پویا** و **توزیع‌شده** از **ارتباطات** بین **افراد، منابع، فناوری**ها و **جوامع** است. این شبکه‌ها به یادگیرنده کمک می‌کنند تا به طور مستمر یاد بگیرد، دانش خود را به‌روز کند و در دنیای پیچیده و پر از اطلاعات امروزی موفق باشد.